

noch te Am-
nanzienlijk,
wel in een-
den kunnen
teer dan een
ig: Waarom
beide Inrich-
volgen, en
mannen hun
aan het doen
noch Docent
in de verste
daarentegen
acht kunnen
Reformatie,
erste periode
vooral zoo
araan onder
iets kon ge-
terrein, prin-
en beiden
die, colleges
an beide in-
geldt van
ddien. Zelfs
t betreffen.
n nauwlijks
steeds bree-
an Schieier-
ne resultaat
ampen niet
telpen zouden
gebroken
n in elk
pielen zin
lessen aan
identen van
orden; en
n reeds als
ken.
le stelsel of
nd houden,
verspilling
vee dingen
eide Inrich-
de plaats;
in verband
s is nood-
en staat is,
te volgen.
kbaar zijn,
en in Delft
en zóó in
torgens, de
gaf; maar
mpen sluit
ut.
ver gerede-
kebeeld van
stelsels,
niging van
jk plannen
eologische
sterdam of
n van de
e naslaat,
achtereen,
orde waa
erplaatsing
in Utrecht
zijn ge-
omt hier in
denkbeeld
enten der
e colleges
enk leden,
ook, aan
ou bederf
gen tijd de
was lang
sch in deze
st stuk van
t tegen het
waren dus
kerken te
merkt ver-
duipen.
eologische
ver alleen
otiel was;
sing naar
n hebben.
om niet
n werken,
ls er een
de prin-
punt aan-
edenking
n thans te
et zlu had,
argelaten
in dus ge-
egen zich
ren saam-
orp, dan
de Inrich-
nderwijs-
et geval
hetzelfde
ges vaak
e eischen
ellen, te
s is dus
gen over
door het
geld aan
werk om
n, worde

voorkomen, en dat de eisch voor beide colleges in verband worde gesteld. Maar hiermee kan men dan ook desnoods toe.

Zeker, de samenwerking kan nog inniger gemaakt worden, gelijk dit dan ook in het voorstel van Deputaten nog inniger geraamd was; maar opzichselve behoeft dit niet.

Indien naar de vereeniging in één plaats en het passen van de twee series en van de examina op elkaar tot stand kwam, zou reeds hierdoor het groote doel bereikt zijn, om alle krachtsverspilling te voorkomen.

Waren toch de examina gelijk, en waren de wederzijdse colleges onderling zoo geregeld, dat de studenten van beide Inrichtingen alle colleges volgen konden, alsook dat de colleges van beide Inrichtingen aan elkaar aansloten, dan was men in hoofdzaak, waar men zijn moest.

Dat in het voorstel van Deputaten bovendien nog was voorgesteld de Docenten en Hoogleraren over en weer aan beide Inrichtingen te benoemen, had uitsluitend ten doel, om de verstandhouding tusschen beiden inniger te doen worden, en de examina vlotter te doen loopen.

Het ligt toch in den aard der zaak, dat men als leden van een zelfde faculteit en een zelfde school, alle zaken saam besprekend, elkaar beter in het gevele komt, dan wanneer men in twee schepkens naast elkaar voortreilt. Alsook dat het examineren altoos beter gaat, zoo wie onderwijs ook het examen afneemt.

Maar dat was bijnaak. Een wenschelijk iets, maar geen noodzakelijk iets.

Dit alles, en wat daarop betrekking heeft, kan men uit het plan uitlechten, zonder dat het grondtenkbeeld er van wordt aangetast.

Dat grondtenkbeeld was, alle zondige krachtsverspilling van de door God aan zijn kerk gegeven gaven en talenten af te snijden en de studenten van vroeg af aan elkander te wennen, ook door eenheid van onderwijs.

En hiervoor nu, we herhalen het, was vestiging in één plaats en beschikbaarstelling van het over en weer gegeven onderwijs, toereikend.

Hiertegen zou dan ook o. i. door niemand een ernstige bedenking kunnen worden ingebracht, bijaldien niet de vreeze was ontstaan, dat op die wijs de eigene Inrichting der kerken op zou houden aan de kerken dien waarborg te leveren, dien ze leveren moeten.

Men heeft dan ook van meer dan één zijde het bezwaar geopperd, dat op die wijs de Theologische School niet langer genoeg op eigen beenen zou staan, te zeer gevaar liep, om in een Universiteit verplucht te geraken, en uit die oorzaak in een oogenblik van gevaar, niet wel die diensten aan de kerken zou kunnen bewijzen, waarvoor ze in stand wordt gehouden.

Dit punt dient dan ook ernstig onder de oogen te worden gezien.

Wie het dubbele stelsel, gelijk wij, uit beginsel aanvaardt, mag in geen voorstel of schikking treden, die toch weer op eenheid van stelsel uitooploft.

De kerken moeten, als het er op aankomt, in staat en bij machte blijven, om weer geheel op eigen wieken niet haar eigen Inrichting te drijven.

Het is daarom noodig, dat we in een slotartikel ook dit gewichtig belang nog afzonderlijk ter sprake brengen.

Geen krachtsverspilling mag er zijn, maar ook geen in gevaar brengen van de zelfstandigheid der kerken, binnen het haar aangewezen perk.

Wereldgelijkvormigheid.

A. v. G. te R. klaagt, dat ook onder onze Gereformeerde leden de onvoorzichtigheid toeneemt, die hun volwassen kinderen deel laten nemen aan velerlei openbare vermaelheid.

Hij schrijft o. m.:

Dat het bezek van deze inrichtingen, zooals zij thans zijn, voor den Christen ongeoorloofd is, staat bij mij vast. Doch hoe moet men nu de zaak aanpakken om dat grondig te verdedigen. Nog nooit gelukte het mij zulke personen te overtuigen, dat zij er verkeerdt aan deden die inrichtingen als plaatsen van hun amusement te kiezen. «Hebt gij bezwaar om op uw kamer een toneelstuk van Schiller te lezen?» werd mij gevraagd. Natuurlijk had ik daar niet het minste bezwaar tegen. «Welnu?» antwoordde men, wat voor verschil is er dan in of gij het op uw kamer leest, of dat ik datzelfde stuk ga zien. Ik heb hierbij nog dit voordeel, dat ik het stuk, door het plaatsich voor oogen te zien, veel beter zal begrijpen, er veel meer indruk van zal krijgen, dan gij op uw kamer. Stukken, die tegen de zedelijkheid of mijn religie strijden, zal ik niet gaan zien, maar werkelijk schoone schepingen, zooals een Shakespeare of Schiller ze produceerden, te zien vertoonen, daar heb ik niet 't minste bezwaar tegen.

De hollheid van deze redeneering springt in het oog.

Het is toch volkomen waar, dat er in het lezen van menig drama geen kwaad steekt, en dat het zien opvoeren van een drama dikwijls zulk een stuk veel beter tot zijn recht doet komen, dan de lezing ervan.

Toch is reeds de keuze van Shakespeares naam hier zeer ongelukkig.

Een jong man, die een stuk van Shakespeare ziet opvoeren, gaat naar huis, zonder ook maar één tiende gevat te hebben van het schoon dat in zulk een stuk ligt. Zulke diep gedachte, zijn gesponnen en keurig gestileerde stukken, kan men niet dan bij lezing naar waarde genieten.

Hoogstens kan men zeggen, dat wie, door zulk een stuk zes, zevenmaal te lezen, er geheel in thuis is, bij de opvoering er van op de hoogte zou zijn.

Wie zou sprak, bleek alsoo allerminst op de hoogte te zijn.

Maar goed, stel dan nu dat zulk een uitvoering plaats grijpt, dan rijst de vraag: Door wie?

Werd het dan opgevoerd door een stel personen, die zich opzettelijk hiervoor bijeenvoegden, en zich van de opvoering van andere stukken van zedelozen aard onthielden?

Men weet beter.

Een goede opvoering kan alleen gegeven worden door mannen en vrouwen van het vak, die er hun beroep van maken.

En ontmoet ge nu een oprecht man onder deze leden, die het u zegt zooals het is, dan zal hij u bekennen, dat zulk een uitvoering niet kan plaats hebben, dan tot den prijs van de demoralisatie van zeer vele personen.

De vraag is dus, mag ik zulk een genot willen, zoo ik weet dat het niet dan tot zulk een prijs te koop is?

En dan zegt elk oprecht belijder van den Christus: *Nee, en nogmaals nee.*

Verder kunnen we hier thans niet op ingaan, en moeten daarom verwijzen naar wat in vroegere artikelen reeds breedvoerig door ons is uiteengezet, in de *Standaard* onder den titel: *Publieke Vermaelheid*, en ook in dit weekblad, met name over de Muziek.

Hoofdzaak is en blijft echter, dat men zulke jonge mannen tot bekeering roep, want reeds uit al zulke overleggingen blijkt, dat er of nog geen bekeering tot stand kwam, of dat de bekeering nog niet doorwerkte.

Christelijk Middelbaar Onderwijs.

Hoogachtbare Redacteur!

Het zij mij gegund nogmaals in Uw blad terug te komen op de zaak, waarover het mij reeds twee keer gegund werd iets in het midden te brengen. Ik doe het, wijs de zaak mij zeer ter harte gaat, en het mijn vurige wensch is, dat men algemeen het gewicht er van beseft. Onder de leiding van 's Heeren voorzienigheid werd er veel gedaan voor lager en hooger onderwijs. Moge de Heere velen bereidwillig maken om ook aan het middelbaar onderwijs krachten en talenten te wijden.

Niet geschiedt er bij geval. Alles staat onder 's Heeren alwijs bestuur. Ook dat er te Zetten den 10en Sept. 1887 een school werd ingewijd, staande tot op dezen oogenblik, evenals het Gymnasium aldaar onder de Curatoren van laatstgenoemde inrichting.

Wat was de bestemming dier nieuwe school? Een bericht aan de *Standaard* ingezonden, en voorkomende in het nummer van 18 Nov. '86 van dat blad, zegt daarentrent het volgende: «Door de Vereeniging voor Gymnasium onderwijs op gereformeerden grondslag is te Zetten een tweede gebouw gesticht. Het doel is daarin de jongere deelen te plaatsen, voor zoe andere hantsingelen dan voor de andere middelbare school.»

En ander bericht, voorkomende in de *Standaard* van 30 Sept. '87, zegt verder: De dag van gisteren was voor de leerlingen van het Gymnasium met zijne voorbereidende klassen allier een dag van blijdschap door de feestelijke inwijding van het nieuwe gebouw, waarin onderwijs wordt gegeven aan de voorbereidende klassen en aan de eerste klasse van het Gymnasium.» Bij die gelegenheid sprak Prof. Dr. A. H. de Hartogh, naar aanleiding van Efeze 6: 48: Voedt hen op in de leer en vermaning des Heeren.

Het hier cursief gedrukte duidt klaarkijk aan, wat de oorspronkelijke bedoeling van het Curatorium met deze stichting is geweest, zoodat we daarover niet behoeven uit te weiden.

Spoedig echter verscheen voor deze leerinrichting een prospectus, waarin we deze inrichting vermeld vinden onder den naam van Instituut, zooals van lieverleide de Zettersaren het ook zijn gaan betitelen, ofschoon ze het in den aanvang «de Nye Gimnasia» noemden.

In dat prospectus dan wordt van dit Instituut gezegd, dat het werd, behalve hetgeen, waarvan men in den beginne uiting, reene school voor meer uitgebreid en middelbaar onderwijs.

Hier lezen we dus van middelbaar onderwijs. Daarna wordt er in gesproken van vijf klassen, die de school zelf, waarvan de drie hoogste, desverricht, in afdelingen worden gesplitst, naar gelang van de maatschappelijke positie, die de leerlingen later denken in te nemen.

Hier zij, om te verstaan hoe dit alles met het Gymnasium samen kon gaan, opgemerkt, dat deze drie hoogste klassen van het Instituut parallelklassen waren van de eerste, tweede en derde klasse van 't Gymnasium, waar ze dan in verscheidene vakken gelijklijk met de Gymnasiasten werden onderwezen, terwijl ze in de overige vakken aan 't Instituut onderwijs ontvingen.

Toch was met deze school toen nog niet bereikt, wat we bedoelden, toen we zeiden, dat we met 2 moesten beginnen. Wel werd er onderwijs gegeven door personen met bevoegdheid tot het geven van middelbaar onderwijs, ook wel zoo ongeveer in al zijne deelen, doch een deel der kenmerkende vakken van de middelbare school kwam niet genoeg tot zijn recht, n.l. het vak natuurkunde met zijne onderdeelen.

Nog één schrede heeft men thans slechts te doen, en nevens het Gymnasium staat een school, die dan ten volle eene Christelijke middelbare mag genoemd, eene school, waarnaar, o.i., velen in den lande reikhalzend uitzien.

Of zouden ze er niet naar uitzien, de ouders, die hun zoon naar eene middelbare school wenschen te zenden en daartoe niet in de gelegenheid zijn, omdat de toegang voor het middelbaar onderwijs tot nog toe alleen wordt verleend onder voorwaarde dat men het kind overlevere aan leeren, die, ofschoon tot kleinschulder gedoopt, toch zeker moeilijk kunnen nalaten een kleur te vertoonen, die vloekt met het Calvinisme?

Of zouden ze er niet met verlangen naar uitzien, de ouders, die het, ofschoon schoorvoetend waagden, hun kind naar de openbare, middelbare school te zenden en nu reeds met bezorgdheid en angst bespeuren, dat in de ziel hun kind zich kiemen van ongelof ontwikkelen, waarvan, naar de uitingen des leerings te oordeelen, het zaad op de school is ingezaaid, of ingestoven?

Allen de Christelijke, middelbare school kan dezen ouders geven, wat ze wenschen. Wie zullen zich dan opmaken om aan de vurige wenschen dezer ouders te voldoen door op plaatsen, waar zulks kan, de hand aan het werk te slaan?

Wie zullen al van de Zettersche leerinrichting, waarvan we zooveel spraken, in staat stellen om «de éne schrede» nog te doen? Het gebouw dier inrichting, geheel geschikt voor het door ons besproken doel, staat daar met zijne ruime zalen, ingericht naar de hedendaagse eischen, te midden eener schoone natuur. Het heeft ruimte voor een veertigtal interne leerlingen. In de enkele jaren van 't bestaan van 't Instituut zijn er achtereenvolgens een kleine honderd internen reeds gehuisvest geweest. Deze inrichting kan, zooals wij reeds zeiden, met geringe vermeerdering van kosten gemaakt worden tot eene school, boven omschreven. Werd ze dat, we zouden den Heere kunnen danken, dat we dan toch in het bezit van éne middelbare school waren.

Amsterdam, Rotterdam, 's Gravenhage en Utrecht zullen ongetwijfeld spoedig volgen, als het kleine Zetten zulk een voorbeeld geeft. Iets dergelijks is immers meer vertoond, want Zetten had ongeveer vijftienwintig jaar vroeger dan Amsterdam een Christelijk Gymnasium. Ouders, die thans reeds één of meer hunner zonen op eene dergelijke school wenschen geplaatst, zouden, in 't belang van het Christelijk middelbaar onderwijs, dat wij bespreken en in 't belang der zonen, die ze aan deze inrichting wenschen toe te vertrouwen, wel doen daarvan in 't voorjaar dezes jaars reeds opgave te doen, opdat tegen den nieuwen cursus het gehele personeel op zijn post zij en 't kenmerklijke eener middelbare school er bij gebrek aan discipelen, niet behoeve te ontbreken.

Mocht ook in dezen het elk dergenen, die 't belang dezer zaak innem en met gaven, hetzij geestelijke, hetzij stoffelijke, gezegen zijn, gegeven worden in meerdere of mindere mate hieraan mede te werken tot ere van Hem, die voorzeker wil, dat we, naar Efeze 6: 48, ook de zonen van den meer gegoden burger, na 't verlaten der lagere school bijeen opvoeden in de vreeze en vermaning des Heeren.

De middelbare school immers is zoo'n slot, dat de Eeuwgeest daar bezetten. Daarop dient zonder dralen het vaandel geplant, waarvoor de gelovige zich niet schamt. Wie zullen onder biddend opzien tot den Heere en in zijne kracht dit verriichten? Is 't een moeilijk werk? Voorzeker niet, wanneer de liefde van Christus ons drijft, nadat wij de noodzakelijkheid er van hebben ingezien. O.i. zoude, onder 's Heeren zegen, eene algemeene vereeniging voor Christelijk middelbaar onderwijs ons het spoedigst en het zekerst brengen tot het gewenschte doel, terwijl op plaatsen, waar men, nu of later, eene zoodanige school wenschte te zien verrijzen, plaatselijke vereenigingen konden worden opgericht.

Wat de algemeene vereeniging aangaat, zou eene vereeniging, die gelden bijeenbrengt, zooals die voor Chr. Nat. of voor Geref. onderw. hier niet noodig wezen, daar toch zij, die dussdanige school verlangen, wanneer er maar ouders genoeg zijn, die er hunne kinderen willen zenden, bij machte zullen blijken zelve de school te stichten en uit de schoolgelden te onderhouden.

Doch er dient o.i. eene contributie te zijn, hoe klein dan ook, voor deze algemeene vereeniging, daar er natuurlijk voor vergaderingen en algemeene belangen onkosten moeten worden gemaakt. Eene contributie van 50 Ct. voor elk der leden zoude misschien kunnen volstaan en hierdoor zoude men schier een ieder in de gelegenheid stellen van zijne belangstelling bij te geven. Dussdanige zou men meien te weten komen, of deze zaak, zij het dan ook hier of daar in andere vorm, gewenscht wordt.

Een concept-reglement kon er gemaakt, en hij, die met en voor de gereformeerden den strijd tegen 't ongelooft, na Mr. Groen van Prinsterers verscheiden, zoo gelukkiglijk en gezegend onder Gods' bestuur voortzette, moest allen, die mede wenschten te doen om het vaandel te planten op het slot, dat 't Eeuwgeest dorst bezetten, oproepen om b.v. te Utrecht zoodanig concept-reglement te bespreken. Wij kunnen niet meer doen dan opmerken maken. We hebben het onzen plicht geacht anks te doen. We hebben het gedaan. Geliede de Heere er zijnen zegen op.

Het woord van Da Costa, als motto hierboven geplaatst, moge ons aanmoedigen om dit heerlijk werk tot ere Gods en tot zegen voor ons volk te ondernemen. De regels, die verder in dat lied voorkomen, mogen den geloovigen strijd bevoedigen. Luisteren we dan ook nog even naar Da Costa, waar hij Bolderdijk aldus aansprekt:

Nee, 't plant den vaandel op het slot,
Dat de Eeuwgeest dorst bezetten!
Of, moog' ter ere van mijn God,
't Geweld mijn hoofd verpletter,
Dan blikk' mij, met dien dierb'ren vaan
Geklemd in stervende armen,
De gloriëdag van Christus aan
En 't uur van Gods' erbarmen!

Mogen we weltra vernemen, dat de hoofdredacteur van de *Herak* — want immers hem bedoelden we zoo juist — ons voor 't Christelijk middelbaar onderwijs ter vergadering oproept!

G.

klagt hij er zich daarom niet over, maar zijn ze hem integendeel profite van een beteren dag.

Wie er teleurgesteld, ongeduldig en wrvelig door wordt, toont daarmee eenvoudig, dat hij de wonden die ons kerkelijk leven werden geslagen, nog nooit heeft gepeld, en zal weldoen met zijn oppervlaktigheid af te leggen en in verootmoediging voor God genade te zoeken, om met geduld en volharding aan de gemeenschappelijke taak te arbeiden.

Dit neemt evenwel niet weg, dat dit aan de orde komen van allerlei vragen, iets zeer smartelijks heeft. Vooral omdat ze voor een deel de meest eenvoudige en meest elementaire dingen raken; dingen waarover men, bij eenig ernstig onderzoek van Schrift, Belijdenis en Kerkenordening, toch waarlijk niet lang in 't onzekere behoeft te verkeren.

Daarom rekenen we ook de vraag, hoe de gereformeerde Kerk in 't algemeen beschouwd en in 't bijzonder bij de bediening des Woords moet aangezien en toegesproken worden.

Er zijn er die oordeelen, dat de Dienaar des Woords, opredende in de Gemeente, over de schare die voor hem zit, geenerlei oordeel mag hebben. Hij moet maar, zoo meenen ze, als een *onbevooroordeeld* man, van wie hij niets weet. Wel mag hij veronderstellen dat er onder haar geloovigen heidelen, en evenzo veronderstellen dat er ongelovigen onder haar zijn, om beurtelings, naar deze beide veronderstellingen, nu eens de eerste, dan weer de laatste categorie toe te spreken; maar in haar geheel genomen mag hij haar niet beoordeelen en noch als een vergadering van geloovigen, noch als een hoop ongelovigen haar toespreken.

Anderen achten zelfs deze wijze van doen nog veel te ruim en te algemeen. Hun insiens heeft de Dienaar uit te gaan van de veronderstelling, dat verreweg de grootste deel zijner hoorders onbevooroordeeld, onbevooroordeeld, ongelovige menschen zijn, en dat slechts hier en daar een enkel, een zeer enkel kind Gods zit. Een veronderstelling waaruit dan volgt, dat hij de vergadering, in haar geheel genomen, moet beschouwen en toespreken als een vergadering van ongelovigen en zich slechts bij uitzondering, en dan liefst onder uitdrukkelijke verklaring dat zijn woord nu alleen de enkele kinderen Gods onder hen geldt, tot de geloovigen mag richten.

Naast en tegenover deze twee gevoelens staat dan nog een derde, dat de vergadering in het Kerkgebouw, als geheel genomen, wil beschouwd en behandeld hebben als een samenkomst van ware geloovigen, doch met erkenning van de mogelijkheid dat onder hen ook onweddegeborren en ongelovigen schuilen en dies met ernstig en aanhoudend vermaan tot elken hoorder om zich voor God den Heere geduriglijk te beproeven.

Dat deze gevoelens slag op slag in botsing komen, spreekt vanzelf. Dit zou niet behoeven, indien het hier een beschouwing gold, die hoegenaamd geen gevolgen had voor de praktijk. Maar elk gevoelt aanstands, dat dit niet het geval is. Al naar de Dienaar zelf toet de ene of de andere zinswijze toegevoerd is, zal zijn prediking en andere zijn. Door den hien d'ien hij op zijn broeders heeft, wordt te geheel beheerscht en bepaald. Dit merkt men dan ook aanstands. Dikwerf reeds in de woorden waarmee hij de vergadering toesprekt. Wie een der twee eerstgenoemde zinswijzen toegevoerd is, zal het bij, aanstoot geven en een zonde toeschijnen als de Dienaar begint met een «broeders en zusters in onzen Heere Jesus Christus», of met «geliefden in onzen Heere Jesus Christus», om dan ook voort zijne prediking in deelen toon te doen voortgaan. Ongekeerd zal, wie de derde beschouwing toegevoerd is, het een vergrijp achten aan de Gemeente van Christus, zoo de Dienaar haar kennelijk beschouwt als een samenkomst van eenige geestelijke physische, of voort het meere deel uit onbekeerden bestaande. En zoo laat het zich zeer wel verstaan, dat er ten aanzien van dit punt hier en daar sterke wrijving, zelfs ernstige ontspanning ontstaat. Te meer omdat men over en weer zeer wel gevoelt dat dit verschil in zinswijze verre van bijkomstig en toevallig is, maar rechtstreeks aanhangt met het Kerkbegrip, dat op zijn beurt weer geheel en al bepaald wordt door de leer des Verbonds.

Zoo staat metterdaad de quaestie.

Onze Confessie kent op grond van Gods Woord alleen een vergadering der geloovigen, bestaande uit hen die of reeds «volmaakt» of nog «kinders» zijn, en onder hen vermenigd indringers, t. w. de hypocrieten.

Officiële Berichten.

Met verkorting uit het Kerkblad van 23 Maart.

Kort verslag van de vergadering der Classis Ommen, gehouden te Ommen, den 24sten Jan. 1894.

De deputaten, benoemd om de broeders te Avereest behulpzaam te zijn bij het instutueeren der Geref. Kerk aldaar, kunnen wegens ziekte geen rapport uitbrengen, weshalve deze zaak tot de e.k. Classis moet verdaagd worden.

Uit het onderzoek naar de oorzaken van niet ineenstemming der kerken blijkt, dat ze, wat deze Classis betreft, alleen te Heemse A en B moedeeligheden oplevert. De Classis, na alles gehoord te hebben, merkt den broeders op, alles te beproeven om de gedeeltelijk weg te nemen.

Des verzocht al eene commissie, bereids door de Classis benoemd, de broeders behulpzaam zijn.

De e.v. vergadering zal te Hardenberg worden gehouden; als roepende kerk wordt Lemelerveld aangewezen.

Vergadering van de Geref kerken in de Classis Haarlem, op 13 Maart 1894.

Rapport wordt uitgebracht door deputaten inzake Ds Schotel. Deze heeft de deputatie niet ontvangen, daar hij geheel had gebroken met de Geref. kerken. Van een ander is kennis gegeven aan alle Geref. Classis in Nederland. De vergadering oordeelt in deze zaak verder niets te kunnen doen.

Omtrent Velsen en Sloterweg vindt de Classis goed, dat beide kerken hun oeffenaar nog een jaar behouden.

Wat betreft de pogingen tot ineenstemming van plaatselijke kerken wordt ten doele gunstig, ten deele minder aangenaam verslag gehoord.

BESLUIT van de Classe 's Gravenhage.

De Classe 's Gravenhage der Geref. kerken, in haar vergadering van herden 6 Maart 1894, kennis genomen hebbende van een stuk namens de Classe Woerden (door Ds. H. van Dijk en Dr. A. G. Honig als deputaten *ad hoc* naar toegezonden, en van mededeelingen van den kerkeraad van Scheveningen A;

Uit genoemd stuk van de Classe Woerden verstaande, dat de heer M. H. A. van der Valk ten vorigen jare is beroepen als predikaat der Geref. kerk te Aarlanderveen, welk beroep sedert ongedaan gemaakt is;

dat genoemde heer v. d. V. sedert met attestatie, waarin nauwkeurig toezicht gewenscht geoordeeld werd, naar de kerk van Scheveningen A verrokken is, sinds welken tijd hij onder toezicht stond van de kerk van Scheveningen A en, voor zooveel rechten en plichten aangaat die het kerkverband raken, ook onder de rechtspraak van de Classe 's Gravenhage;

dat gedurende zijn kerkelijk verblijf te Scheveningen, naar het oordeel der Classe Woerden, genoemde heer in de kerk te Aarlanderveen handelingen gepleegd heeft, die in strijd waren met zijn verplichtingen als candidaat tot den Dienst des Woords;

dat de heer v. d. V. ook gemeend heeft, den band met de kerk te Scheveningen te moeten verbreken, waarvan hij echter door den ernstigen arbeid van den kerkeraad te Scheveningen A is teruggebracht;

dat hij daarna naar de verklaring van den kerkeraad te Scheveningen A met belijdenis van zijn schuld en berouw tot den kerkeraad van Scheveningen A is gekomen, en tot het Heilig Avondmaal aldaar weer is toegelaten;

dat genoemde kerkeraad verklaart, dat de heer v. d. V. zich toen gedurende 8 weken, van 14 November 1893 tot half Januari 1894 onder opzicht van den kerkeraad te Scheveningen A als een Christelijk lidmaat heeft gedragen;

dat de heer v. d. V. sinds met attestatie naar de kerk van Langerak is verrokken;

overwegende, dat het allerleerzame de Classe 's Gravenhage stond, om gedurende het verblijf van den heer v. d. V. te Scheveningen over zijn handelingen als proponent te oordeelen, en op zijn rechten als proponent inspraak te maken, indien hiervoor redenen zijn; en dat, waar de Classe niet eerder vergaderde, zij alnog het recht en de roeping heeft, hierin te oordeelen;

overwegende, dat staande deze vergadering geen genoegzaam onderzoek omtrent de feiten kan worden ingesteld;

overwegende, dat over die feiten de Classe Woerden meer bekwaam is te oordeelen, dan de Classe 's Gravenhage;

overwegende, dat thans de heer v. d. V. tot de Classe Gorkum behoort, in welke Classe een kerk den heer v. d. V. tot Dienaar des Woords schijnt te begeren;

overwegende, dat alle onderscheidene Classen in de provincie Zuid-Holland in deze zaak betrokken zijn;

besluit:

dat de beroepbaarheid van den heer v. d. V., sinds uit onze Classe verrokken, door de Classe 's Gravenhage voor zooveel haar aangaat, opgeschaft wordt sinds zijn verblijf in de kerk te Scheveningen;

verzoekende de Provinciale synode van Zuid-Holland over zijn rechten in ons kerkverband nader uitspraak te doen.

Het stuk uit de Classe Woerden wordt ter informatie der Provinciale Synode hierbij overgelegd.

Afschrift van dit besluit zal gezonden worden a. aan den heer M. H. A. v. d. Valk te Langerak; b. aan den kerkeraad te Aarlanderveen, c. aan de Classe Woerden; d. aan den kerkeraad te Langerak; e. aan de Classe Gorkum; f. aan alle Gereformeerde kerken door middel van het Kerkblad.

In naam en op last der Geref. kerken van de Classe 's Gravenhage.

J. C. SIKKEL, h. t. Prooes.
A. H. GEZELLE MEERBURG, h. t. Scriba.
's Gravenhage, 6 Maart 1894.

THEOLOGISCHE SCHOOL.

Bij het Curatorium kwam Zaterdag het verbljend bericht van Ds. P. Biesterveld te Rotterdam in, dat Zeeuw, na ernstige overweging en gebel tot den Heere, tot het besluit was gekomen om de roeping tot Docent aan de Theologische School op te volgen.

Geve God om zijns Zoons wille, dat het hem opgedragene door hem worde verricht tot heil van de kerken en hare aanstaande dienaren.

Gedenken wij zijner, met de andere Leeraars van onze School, bestend in onze gebelen!

Namen het College van Curatoren,
L. NEDERSS, Secretaris.
Amsterdam, 19 Maart '94.

Buitenland.

Duitsland. Een levensteeken in Duitsland's Gereformeerde kerk.

Tot ons groot genoegen heeft men in Gereformeerde kringen in Duitsland nota genomen van ons schrijven over het op te richten Seminarium voor opleiding van Dienaren des Woords te Elberfeld, ten bate der Geref. kerk in Duitsland.

De *Reformierte Kirchenzeitung* heeft een deel van ons artikel over genoemd onderwerp, dat voorkwam in no. 841 van ons blad, in het Duitsch vertaald, overgenomen, en voegt daaraan het volgende toe: «Wij onthouden ons van elken commentaar op deze zinsden. Slechts willen wij in herinnering brengen, dat de Pruisische Opperkerkeraad de belanghebbende kringen door het onthouden van geldelijken steun voor een Seminarium te Elberfeld, (haast niet teleurgesteld heeft. Men wist, dat niet veel te verwachten was. Voor het overige heeft de Elberfeldsche kerkeraad een kapitaal van f 72,000, en bovendien een jaarrente van f 3600 voor het op te richten Seminarium beschikbaar gesteld, geheel afgezien van de vraag of de staat al dan niet hulp verleenen zal.

Men zou niet dit gold een aanvang kunnen maken; zou het stadium waarin zich thans de zaak bevindt, kunnen wij echter op dit oogenblik geen nauwkeurige mededeelingen doen. Dit is echter zeker, dat de Duitse Gereformeerde Christenen en gemeente de ontbrekende som, zonder moeite en met vreugde, zouden bijeen brengen. Zonder daarop te hebben aangedrongen, zijn er aanbiedingen tot ons gekomen. Het is verbljend te zien, hoezeer de kracht der vrijwilligheid zich verheft. Hoe snel is bijv. het conflict te Halle, waarbij zeer gemakkelijk afgezien werd van staatshuip, tot stand gekomen, waarbij het echter om geringere geldsommen te doen was. Wij vreezen niet dat ons streven geen vorderingen maakt — wel zien diegenen onder ons, die innerlijk aan de landskerk vastgegroeid zijn niet smart, hoe de beste elementen ook de laatste rest van vertrouwen in het stelsel van eene landskerk verliezen moeten, welk stelsel eigendommelijke en krachtige levensopenbaringen tot heil van de gehele kerk niet bevordert, maar die veeleer aan den dooden regel onderwerpen wil.»

Het verheugt ons vooral deze laatste kloke woorden te hebben uitgelokt. Wij leiden daaruit af, dat het inroepen van de hulp van den Opperkerkeraad geschied is, om die vrienden te stellen, welke nog aan het stelsel van de landskerk vasthouden. Vergissen wij ons niet, dan is deze uitzetting van de «Reformierte Kirchenzeitung» als een wolkje van een manhand, de voorbode van een miliden regen. Mocht dat wolkje maar niet blijken eene waterloze wolk te zijn, die door den wind overgedreven wordt, zonder eenige werking aan te brengen.

N.-Amerika. Verandering der kerkenordening.

De laatste Generale Synode te Reading Pa besloot aan de Classen der Duitse Gerefor-

PASTORIE

te Boornbergum en Kortehemme.

Voor de pastorie is bij ondergeteekende ingekomen, en met hartelijken dank ontvangen: Van den heer W. Tillemas te Winchoten, giften van de Geref. gemeente aldaar, een postwissel groot f 10; van Ds. F. A. v. d. Heiden te Oeskesdooster f 17.49/3, zijnde de opbrengst eener collecte, gehouden in de Geref. kerk, en bestemd voor den bouw der pastorie te Boornbergum en Kortehemme.

Ingekomen bij Ds. REININK f 10, van eene vriendin die onbekend wenscht te blijven.

Grootend.

Uw Dien, Dr.,
H. G. V. D. LAAN, Scriba.

Uit de Pers.

Een gewichtig onderwerp brengt Ds. Farnhout in de *Oudekerk* ter sprake.

Hoe moet onder den dienst des Woords de saamegevoelde menigte beschouwd worden? Als een wilde hoop? Als gemengd uit kinderen Gods en kinderen der wereld? Of als een vergadering der geloovigen?

Hij schrijft er in dit eerste stuk dit van:

Nu de Gereformeerde Kerken die 't laatst uitkwamen aan de beklanning van de Synodale organisatie, na het regelen van allerlei zaken die meer de buitenside van haar leven raken, rustiger aandacht kunnen wijden aan de dieper liggende beginselen des Woords, vooral wat de zuiver geestelijke praktijk belangt, komt er een heiliger van vragen en vraagstukken aan de orde. Op zich zelf een natuurlijk en zelfs verbljend verschijnsel. Wie niet blind was voor de verwoesting, die de bestuursregeling van 1816 in deze Kerken aanrichtte, heeft er van den beginne op gerekend, dat deze vragen zoodra de beduimeling van het Synodalisme ging wijken, onvermijdelijk moesten opduiken; althans — zoo het tot de reformatie, welke men in de breuke met het Synodaal verband bedoelde, door Gods ontferming komen mocht. En nu ze komen, be-